

Релігійне життя Сумщини в роки окупації 1941-1943 рр

*Лозовецька Я., студентка групи Ю-95
Науковий керівник: Нестеренко В.А., к.і.н,
доцент кафедри історії СумДУ*

Німецька влада чудово розуміла важливість і складність релігійного питання на землях України. Міністерство у справах східних окупованих територій А. Розенберга і верхівка вермахту вважали позитивним явищем відновлення релігійного життя на українських землях. У перших своїх директивах військові власті наказували військовослужбовцям вермахту триматися осторонь релігійних процесів на окупованих територіях. Зокрема у директиві головного командування вермахту наказувалось не перешкоджати і не сприяти релігійній діяльності цивільного населення, церкви не повинні були ні відновлюватися, ні використовуватися за їх призначенням органами німецьких збройних сил. Наприкінці травня 1942 р. на нараді начальників відділів військової адміністрації оперативного тилового району "Південь" було вирішено зберегти політику невтручання в справи церкви. Однак проповіді мали проводитись в присутності і під контролем перекладача. Передбачалося також стеження за людьми, які відвідують церкви [1].

Однак, поступово військові власті перестали бути стороннім спостерігачем і почали підтримувати діяльність церкви, а пізніше втручатися у міжконфесійні взаємини. Причини таких змін досить прості. По-перше, в умовах, коли населення з ентузіазмом взялося до справи відродження церковно-релігійного життя, "гріх" було б не використати це у власних пропагандистських інтересах протиставляючи власний лібералізм у цьому питанні радянським переслідуванням. По-друге, руська православна церква давно вже не була борцем, але виявилася тим фактором, який був здатний усунути хвилювання і невпевненість населення і об'єднати навколо себе тих, хто в усьому полюбляють порядок [2].

На українських землях була дозволена діяльність православних автономістської та української автокефальної, греко-католицької, вірмено-григоріанської церков, а також сект [3, с. 187]. Провідну роль у північних і східних областях відігравали перші дві.

Відродження релігійного життя на Сумщині відбувалося досить активно. Вже на початку січня 1942 р. в Сумах було організовано товариство (контору) по проектуванню, будівництву та реставрації храмів. У конторі працювали кращі майстри і обслуговувала вона Суми й села Сумської області [4].

Першою в Сумах була відкрита Ільїнська церква, де навіть зробили невеликий ремонт. Також відкрито почали проходити богослужіння у Троїцькій, Кладбищенській, Пантелеймонівській церквах та у соборі. Відновлено хрещення дітей. Стало поширеним явище розміщення оголошень в пресі про запрошення священників до церков. Їх було недостатньо. Наприклад, Краснопільська церква Успіня Пресвятої Богородиці запрошувала священника [5].

Також почалося освячення будівель. Так в селі Рясному Краснопільського району на початку березня 1942 р. пройшло освячення школи. У цьому ж селі у Вербну неділю пройшло відкриття храму. Освячення провели протоієрей Федір Приходько і панотець Паладій за обрядом XVI століття з часів Київського Митрополита Петра Могили [6].

У пресі широко висвітлювалося святкування Великодня. З нагоди свята Сумська комендатура встановила скорочений робочий день – до 12 години опівдні у п'ятницю 3 квітня, і вихідні дні у суботу, неділю і понеділок, відповідно – 4, 5, 6 квітня [7].

24 травня в день Св. Тройці відновилася Божа служба у головному олтарі Сумського Троїцького собору. Храм було відремонтовано парафіянами та церковною радою на чолі з її головою М.Н. Орбинським.

Протоієрей о. Амвросій Краснопільський виголосив проповідь. А 25 травня в день Св. Духа у соборі проводилося храмове свято [8].

9 червня при відділі освіти і пропаганди було проведено збори настоятелів, старост, прихожан храмів м. Сум. Обрано нове тимчасове керівництво церковної ради у зв'язку з тяжкою хворобою панотця Золотарьова, який до того часу керував церковними справами. Збори обрали до складу Сумського церковного управління настоятеля Троїцького собору Амвросія Краснопільського, настоятеля Петро-павлівського храму О. Щербину [9].

Німецькою комендатурою на посаду головного священика Сумського району 18 липня 1942 р. було призначено настоятеля Сумського Троїцького собору протоієрея Амвросія Краснопільського [10].

1 серпня 1943 р. відновлено роботу Преображенського собору після ремонту [9].

Отже, як і по всій Україні, на Сумщині відбувався процес відродження релігійно-церковного життя. Військові власті переважно не втручалися в релігійні справи, але уважно стежили і вивчали релігійне життя, використовуючи успіхи релігійного відродження у власних пропагандистських інтересах.

Література

1. ЦДАВО.- КМФ-8.- Оп. 2.- Спр. 177.- Арк. 41 Донесення про службову нараду, яка відбулася 27 травня 1942 р. в Кременчузі, з начальниками відділів військової адміністрації оперативного тилового району «Південь».
2. ЦДАВО.- КМФ-8.- Оп. 2.- Спр. 332.- Арк. 68 Організація військового управління.
3. Лисенко О.Є. Християнство в умовах Другої світової війни (історіософська ретроспектива)// Друга світова війна і Україна: Матеріали наукової конференції (27-28 квітня 1995р.).- К.: Ін-т історії України НАН України, 1996.
4. Сумський вісник.- 11. 01. 1942 р.- № 5 (26).
5. Сумський вісник.- 07. 01. 1942р.- № 3 (24).
6. Сумський вісник.- 20. 03. 1942 р.- № 35 (56).
7. Сумський вісник.- 12.04. 1942р.- № 44 (65).
8. Сумський вісник.- 22. 05. 1942.- № 36 (57).
9. Сумський вісник.- 19. 06. 1942.- № 73 (94).
10. Сумський вісник.- 25. 07. 1942.- № 89 (110).